

Elīna Sustenberga

Latviešu etniskā atgriešanās migrācija: motīvi un integrācija

Ethnic return migration of Latvians: motives and integration

E-pasts: sustenberga@gmail.com

Abstract

The aim of this research was to find out the motives of the diaspora third-generation Latvians for the decision to move to Latvia and explore the process after “return”. The theoretical part reviews the theories of migration and migrant network theory, ethnic identity and diaspora, ethnic return migration, concept of “motive” in the context of return migration, as well as the theories of acculturation and integration. Empirical research was based on in-depth semi-structured interviews, the data was analysed according to methods of theory-based data analysis and grounded theory analysis. The key findings of the study show that the motives of the diaspora third-generation Latvians for the moving to Latvia include the desire to obtain a different and interesting experience, as well as to understand whether life in Latvia is suitable for them. In the process of integration, the respondents conclude that life in Latvia is different from the initially set expectations and it is observed how living in Latvia has transformed their Latvian identity.

Keywords: ethnic return migration, motives, integration, third generation, diaspora

Ievads

Migrācijas teorijas identificē gan migrantu plūsmas no nabadzīgākām uz turīgākām valstīm, gan pretēji vērstas migrācijas plūsmas (piemēram, no Amerikas uz Indiju, Ķīnu un uz citām Āzijas valstīm, tāpat ir vērojama migrācija no latviešu diasporām pasaulē uz Latviju). Visbiežāk

migrācija no salīdzinoši turīgākas uz mazāk turīgu valsti ir raksturīga 2. vai 3. paaudzes indivīdiem, kurus ar šo valsti saista etniskas saites tā iemesla dēļ, ka viņu vecāki vai vecvecāki ir piedzimuši vienā, bet pārcēlušies uz dzīvi citā valstī. Migrācijas teorētiskajā literatūrā autori šo procesu dēvē par etnisko atgriešanās migrāciju [Tsuda 2009: 1–21] tāpēc, ka veiktajos empīriskajos pētījumos informanti šo procesu dēvē kā savu “atgriešanos”. Etniskā atgriešanās migrācija tiek definēta kā diasporas otrās paaudzes un vēlāko paaudžu pēcnācēju “atgriešanās” viņu senču izcelsmes valstī [Tsuda 2009: 1–21]. Šī fenomena pamatā ir īsta vai iedomāta identificēšanās ar senču izcelsmes valsti jau pirms migrācijas [Suh 2016: 4], tādēļ to var uzskatīt par jaunu atgriešanās migrācijas formu [Michida 2016: 12].

Autore ir izvēlējusies runāt par šo migrācijas virzienu, jo migrācijas pētījumos šim jautājumam nav pievērsta pietiekami liela uzmanība [Tsuda 2009: 1–21], un veikt pētījumu par mazskaitlīgu migrantu grupu, kurai līdz šim nav bijusi pievērsta uzmanība. Šīs grupas locekļi ir pārcēlušies uz dzīvi Latvijā, lai gan ne viņu vecāki, ne viņi paši nekad nav šeit dzīvojuši. Tādējādi etniskās atgriešanās migrācijas izpēte var sniegt nozīmīgu ieguldījumu migrācijas pētījumu jomā [Tsuda 2009: 1–21].

Līdz ar to pētījuma mērķis ir noskaidrot diasporas trešās paaudzes latviešu motīvus lēmumam pārcelties uz dzīvi Latvijā un izpētīt integrācijas procesu pēc atgriešanās. Kādi motīvi (gan diasporās, gan Latvijā) veicina diasporas trešās paaudzes latviešu etniskās atgriešanās migrāciju? Kāds diasporas trešās paaudzes latviešu skatījumā bija viņu integrācijas process Latvijas sabiedrībā pēc “atgriešanās”? Vai etniskās atgriešanās migranti, “atgriežoties” Latvijā, saskaras ar pieredzi, ka viņi netiek identificēti kā latvieši? Kādā veidā etniskās atgriešanās migrantu “atgriešanās” vecvecāku dzimtenē maina viņu skatījumu uz savu latvisko identitāti?

1. Teorētiskais ievads

Ir pieņemts, ka cilvēki migrē atalgojuma un nodarbinātības trūkuma ietekmē, tomēr šī brīža starptautiskās migrācijas tendences liecina, ka pilnīgu izpratni par mūsdienu migrācijas procesiem nevar gūt, paļaujoties uz vienu konceptuālo modeli [Massey 1998: 17–59]. Piemēram, etniskās atgriešanās migrācijas pamatā ir vēsturiska un simboliska piesaiste valstij,

ko raksturo etniskā identitāte. Ņemot vērā to, ka informantu latviskā identitāte ir veidojusies atrauti no Latvijas kā atsevišķas teritoriālas vienības, etniskā identitāte akcentē mītus, kas saistīti ar etniskās grupas izcelsmi, ar atmiņām par vēsturi, tradīcijām un valodu [Smits 1997: 30].

“Etniskā atgriešanās migrācija daļēji līdzinās pirmās paaudzes emigrantu atgriešanās migrācijai, jo abas grupas atgriežas savā dzimtenē — izcelsmes vietā, kurā indivīds jūtas personīgi un emocionāli saistīts. Šeit ir jānorāda atšķirība starp šīm divām emigrantu grupām: atgriešanās migranti atgriežas savā dzimtajā dzimtenē (t. i., dzimšanas vietā), taču etniskās atgriešanās migranti ir vēlākas paaudzes diasporas pēcteči, kas atgriežas savā etniskajā (senču) dzimtenē, kur radusies viņu etniskā grupa.” [Tsuda 2009: 5] Šīs abas grupas visbiežāk migrē ekonomisku iemeslu dēļ — no dzimtajām jaunattīstības valstīm uz bagātākām priekšteču etniskās izcelsmes valstīm, un tieši etniskās saites novirza migrantu plūsmu uz viņu etnisko dzimteni un nevis uz kādu citu valsti [Tsuda 2009: 1–21].

Latviešu diasporas trešās paaudzes migranti ir mazskaitlīga migrantu grupa, kas līdz šim nav pētīta, turklāt tā atšķiras no nedaudzajiem pētījumiem etniskās atgriešanās migrācijas jomā. Pretēji šīm etniskās atgriešanās migrantu grupām, latviešu diasporas trešās paaudzes migranti “atgriežas” ar labu izglītību no bagātākām valstīm. Tieši vēlme atjaunot saikni ar savām etniskajām saknēm ir spēcīgāks motīvs šādiem migrantiem, nevis tiem, kas nāk no nabadzīgākām valstīm. Lielākā daļa diasporas turpmāko paaudžu, balstoties uz vecāku un vecvecāku stāstiem, iedomājas savu priekšteču dzimteni idealizētā veidā, viņu romantisma izjūtas pret savu dzimteni ir to ilgstošas nošķirtības sekas no viņu izcelsmes valsts [Tsuda 2009: 1–21]. “Reizēm šādas nostalgiskās tieksmes pēc savas etniskās izcelsmes valsts var radīt pēctečus, kas piekopj senlaidīgās senču tradīcijas, kuras vairs netiek aktīvi praktizētas etniskajā dzimtenē.” [Sustenberga 2018: 17]

Kaut arī daudzi migranti izjūt nostalgisku etnisko piederību, realitātē viņi “atgriežas” citā valstī, no kuras ir nākuši viņu senči. Tādēļ diasporas atgriešanās nereti ir pretrunīga, jo tā var radīt negatīvu pieredzi. Neskatoties uz sākotnējām cerībām, ka sociālā integrācija būs viegla, etniskās atgriešanās migranti bieži vien tiek uztverti kā ārzemnieki savu senču

dzimtenē kultūras atšķirību dēļ, jo viņi ir dzimuši un auguši ārzemēs un ir svešinieki etniskajā dzimtenē [Tsuda 2009: 21–44].

Mūsdienu migrācijas teoriju kontekstā migrācijas lēmumi tiek balstīti ne tikai uz indivīdu, bet arī uz migrantu tīklu lēmumiem — ģimeņu, kā arī kopienu ietvaros. Tīkli starptautisko migrāciju padara pievilcīgu, jo tie samazina migrācijas riskus. Tādēļ migrācijas iespējamība ir lielāka indivīdiem, kuri ir saistīti ar kādu, kam ir iepriekšēja migrācijas pieredze [Massey 1998: 17–59], un etniskās atgriešanās migrantu ģimeņu un paziņu lokā šādu personu ir daudz.

Sociālajā psiholoģijā tiek klasificētas vairākas motīvu grupas, kas var palīdzēt skaidrot etniskās atgriešanās migrācijas motīvus, piemēram, psihologs Aleksejs Vorobjovs izšķir trīs motīvu grupas. Pie pirmās grupas pieder motīvi, kas ir saistīti ar darbības saturu vai tās procesu; pie otrās grupas ir pieskaitāmi motīvi, kas saistīti ar personības sociālo apkārtni; pie trešās grupas pieskaita motīvus, kas ir saistīti ar personības aktivitāti rosinošo faktoru apzināšanās līmeni [Vorobjovs 2002].

Savukārt, lai skaidrotu etniskās atgriešanās migrantu integrāciju Latvijas sabiedrībā, ir izvēlēts integrācijas jēdziens, kas ir viens no Dž. V. Berija akulturācijas teorijas stratēģijas tipiem. Saskaņā ar šo akulturācijas teorijas stratēģijas tipu indivīdam nav jāatsakās no savas iepriekšējās kultūras pieredzes. Tas nozīmē to, ka etniskās atgriešanās migrantiem ir jāintegrē sava ārzemēs izveidotā latviskā identitāte, piemērojot to Latvijas apstākļiem [Massey 1998: 17–59].

2. Metodoloģija

Par pētījuma metodi izvēlētas daļēji strukturētās padziļinātās intervijas, jo ir secināts, ka šī metode migrācijas pētniekiem ļauj iegūt visplašāko informāciju. Lietojot šo padziļinātās intervijas veidu, ir iespējams apvienot gan strukturētās, gan nestrukturētās intervijas pamatelementus [Parker-Talwar 2012: 531]. Tika veiktas desmit padziļinātās intervijas ar diasporas trešās paaudzes latviešiem, kuri ir pārcēlušies uz dzīvi Latvijā. Laika posms, ko informanti ir pavadījuši Latvijā, svārstās no trīs mēnešiem līdz 11,5 gadiem. Intervijās piedalījās latvieši, kuri ir dzimuši Amerikā, Kanādā un Vācijā.

legūtie dati ir analizēti, kombinējot teoriju vadītās analīzes un datus pamatotās teorijas pieejas. Intervijas jautājumu vadlīnijas, kā arī datu analīze tika strukturēta, pamatojoties uz iepriekš aplūkoto teorētisko ietvaru. Jautājumi tika iedalīti trīs blokos: 1) dzīve pirms pārcelšanās uz Latviju; 2) pārcelšanās uz Latviju; 3) dzīve pēc pārcelšanās uz Latviju. Pirmais jautājumu bloks tika balstīts uz teorētisko ietvaru, un informantiem tika jautāts par ģimeni (vecākiem un vecvecākiem) un tās ietekmi uz pārcelšanos (piemēram, par ceļošanas pieredzi, latvisko tradīciju uzturēšanu ģimenē); draugu, paziņu, diasporas kopienas locekļu ietekmi uz pārcelšanos (piemēram, vai iepriekš jau bija pazīstams kāds, kas pārcēlies uz Latviju, u. tml.); par diasporas organizāciju un Latvijas organizāciju ietekmi uz pārcelšanos (vai piedalījās tajās; kādu ietekmi tās radīja uz latviskās identitātes izaugsmi un attīstību); par emocijām, esot piederīgam latviešu kultūrai, bet dzīvojot ārpus Latvijas; kā arī par to, vai, dzīvojot diasporā, biežāk laiks tika pavadīts ar latviešiem vai amerikāņu/kanādiešu/vāciešu sabiedrībā). Otra analīzes metode ir datus pamatotā teorija, ko visbiežāk izmanto pētniecības jomās, kuras līdz šim nav plaši pētītas [Pipere 2011: 169]. Pēc autore domām, abu šo teoriju kombinācija spēj radīt kvalitatīvu teorētiskās bāzes un jauniegūto datu apvienojumu.

Nemot vērā, ka pētījuma objekts ir šaura un specifiska cilvēku grupa, tad autore ir izvēlējusies informantu īstos vārdus aizstāt ar segvārdiem. Darbā anonimizētie dati ir analizēti apkopotā veidā, tādēļ tos vairs nav iespējams identificēt ar konkrēto informantu.

3. Analīze

3.1. Motīvi diasporā, kas ietekmē “atgriešanos”

Informantu ģimenes migrācijas pieredzes ietver vecvecāku emigrāciju no Latvijas uz “dīpīšu” (DP — *displaced persons*)¹ nometnēm, vēlāk

1 Sākot ar 1945. gada oktobra beigām, kad Rietumu sabiedrotie ar laiku izprata situāciju un to, kādēļ lielais bēgļu skaits, ieskaitot baltiešus, nevēlas atgriezties savā valstī, tika izdots rīkojums, “ka nevienu bēgli nedrīkst repatriēt piespiedu kārtā. Lai normalizētu viņu ikdienas dzīvi, Rietumu zonās tika dibinātas

dodoties uz Kanādu, Ameriku un Austrāliju, un informantu vecāki šo migrācijas ciklu ir turpinājuši. Būtiski ir izcelt to, ka vairāku informantu ģimenēs migrācija līdz ar dzīvesvietas maiņu nav apstājusies, bet gan turpinās.

Liela ietekme uz brīvā laika pavadīšanu ir informantu vecākiem, kuri ir otrās paaudzes diasporas latvieši. Vecāku ietekme ir izpaudusies ne vien caur latviešu sestdienas skolu un dažādu interešu klubu obligātu apmeklēšanu nedēļas nogalēs, bet arī caur patriotisko audzināšanu un latviešu valodas lietošanu mājās. Lai gan pusaudžu gados tika izrādīta liela pretestība vecāku rīcībai, pieaugot informanti, savas iniciatīvas vadīti, piedalījās dažādās ar latvietību saistītās aktivitātēs. Iespējas piedalīties latviešu sabiedrībā ir bijušas atkarīgas no dzīvesvietas un no tā, cik liela latviešu sabiedrība konkrētajā apvidū ir. Autore secina, ka vecākiem ir bijusi noteicoša ietekme uz informantu brīvā laika pavadīšanu bērnībā un pusaudžu gados, kas arī turpmāk rezultējusies viņu vēlmē pavadīt savu brīvo laiku latviešu sabiedrībā.

Lai gan teorētiskajā literatūrā pienākums pret vecvecākiem “atgriezties” tiek definēts kā viens no ietekmējošajiem motīviem, tomēr informantiem tas nav bijis noteicošais faktors. Viņi savos stāstos drīzāk reflektē par to, kādēļ viņiem nav bijis svarīgi “atgriezties” tieši vecvecāku dēļ — tiek pausts viedoklis, ka nav būtiski mākslīgi turpināt kaut ko, kas šobrīd ir zaudējis savu aktualitāti, jo mūsdienu Latvijā nav iespējams piedzīvot to, par ko vecvecāki viņiem ir stāstījuši.

Vairumam informantu pirms pārcelšanās uz Latviju bija pazīstams kāds, kas jau ir “atgriezies”, piemēram, ģimenes loceklis, draugs vai paziņa. Šie migrantu tīkli etniskajiem atgriešanās migrantiem sniedz drošības sajūtu laikā, kad notiek iejušanās un integrācija jaunajā vidē. Tas ļauj secināt, ka citu etniskās atgriešanās migrantu pazīšana ir atvieglājusi lēmuma pieņemšanu.

Lai gan visi informanti nāk no valstīm, kurās ir labākas peļņas iespējas, tomēr tika minēti arī iemesli, kas ir saistīti ar negatīviem

pārvietoto personu nometnes (*displaced person camps; DP camps*), kas ātri vien kļuva par šī trimdas posma pamatinstitūciju. Latviešu bēgļi sāka sevi apzīmēt par “dīpišiem” (no *DP*) [Plakans 2019].

ekonomiskajiem aspektiem dzimtajā valstī. Pie šādiem aspektiem pieder, piemēram, dzīves un augstākās izglītības dārdzība un nepietiekams sociālo pabalstu kopums, piemēram, bērna piedzimšanas pabalsts.

3.2. Motīvi Latvijā, kas ietekmē “atgriešanos”

Informantiem ir Latvijā dzīvojoši radnieki, ar kuriem pirms pārcelšanās ir bijis mazs kontakts. Tikai vienā no “atgriešanās” stāstiem dominē Latvijā dzīvojošo radnieku un draugu ietekme — kāda jaunieta Latvijā ir iepazīsies ar savu dzīvesbiedru. Lielāka nozīme ir ciemošanās pieredzei pusaudžu gados, kas tiek uztverta kā iepazīšanās ar Latviju.

Lielākā daļa informantu savos stāstos piemin projekta “Sveika, Latvija!” braucienu, kas ir paredzēts jauniešiem, absolvējot latviešu sestdienas skolu. Ciemošanās reizēs iepazīti Latvijā dzīvojošie radi un ģimenes vēsture. Latvijā gūtie iespaidi pirmajās ciemošanās reizēs uz dažiem informantiem ir atstājuši spēcīgu ietekmi, kas ļauj secināt, ka pozitīva ciemošanās pieredze veicina etnisko atgriešanās migrāciju.

Daļa informantu ir uzauguši ar idealizētu viedokli par Latviju. Nereti atmiņās Latvija ir saglabājusies kā vieta, kurā bezrūpīgi tiek pavadīts vasaras brīvlaiks. Viedoklis par Latviju, ko informantiem ir iemācījuši viņu vecvecāki, ir licis nedaudz vilties. Tas ļauj secināt, ka daļai informantu idealizētais viedoklis par Latviju ir bijis kā viens no motīviem “atgriezties”.

Interviju gaitā atklājās, ka informantiem būtiski ir bijis pārcelties uz valsti, par kuru viņi ir mācījušies, bet kur nav dzīvojuši. Vēloties iepazīt mūsdienu Latviju, tiek norādīts uz vēlmi redzēt, kā tā atšķiras no diasporā piedzīvotā. Paši informanti uzsver: viņi apzinās, ka bērnībā apgūtais, piemēram, pirmskara latviešu valoda, šodienas Latvijā vairs nav aktuāls.

Lai gan varētu šķist, ka ASV, Kanāda un Vācija ir valstis, kuras piedāvā labas izglītības un darba iespējas, informanti domā citādāk. Viņu stāstos caurvijas kāds interesants fakts — viņi apzinās, ka ar starptautisku pieredzi, dzimtajām angļu valodas zināšanām un iegūto izglītību spēj konkurēt Latvijas darba tirgū.

Vēl viens motīvs, kam ir bijusi nozīmīga loma, lai “atgrieztos”, ir etniskās identitātes “meklēšana”. Jau pusaudžu gados informantiem ir bijis svarīgi saprast to, kādēļ vecāki viņus ir audzinājuši kā latviešus, tādēļ tas vienmēr ir bijis kā mērķis kādreiz dzīvē pamēģināt dzīvot Latvijā, lai

saprastu, kā latviešu kultūra Latvijā atšķiras no latviešu kultūras viņu dzimtajā valstī.

Informantu "atgriešanās" stāstos pastiprināti izpaužas motīvs gūt atšķirīgu un interesantu pieredzi. Vēlme mainīt dzīvesvietu tiek konstruēta kā vēlme pēc pārmaiņām. Motīvs izmēģināt kaut ko jaunu tiek balstīts uz ideju, ka neveiksmes gadījumā būs iespēja atgriezties atpakaļ dzimtajā valstī. Tāpat interesanti, ka šis motīvs atklāj: informanti "atgriešanos" Latvijā neuztver kā migrācijas posma noslēgumu.

3.3. Integrācija Latvijā

Pirmajos Latvijā aizvadītajos mēnešos informanti ir saskārušies ar kultūras atšķirībām un valodas barjerām. Viņi atzīst, ka bijis grūtāk iesaistīties sarunās ar vietējiem latviešiem, nekā cerēts, jo diasporā iemācītās novecojušās latviešu valodas dēļ bijis sarežģīti saprast sarunvalodu. Pārsteigumu ir sagādājusi sabiedrības noslēgtība, kas ir apgrūtinājusi iepazīšanos ar vietējiem latviešiem.

Lai gan Latvijas latviešu attieksme nav bijusi diskriminējoša, tomēr informanti ir saskārušies ar negatīvu pieredzi, piemēram, ar Latvijas latviešu neticību par "atgriešanās" lēmuma nopietnību. Tāpat nākas secināt, ka etniskās atgriešanās migranti, "atgriežoties" Latvijā, saskaras ar pieredzi, ka viņi netiek identificēti kā latvieši, jo arī pēc vairāku gadu dzīvošanas Latvijā joprojām tiek identificēti kā ārzemju latvieši.

Integrācijas procesu veicinājusi piederība kādai konkrētai cilvēku grupai, piemēram, augstskolā, darbā vai kādā brīvā laika pavadīšanas nodarbē, kur ir iespējams iepazīties ar Latvijas latviešiem. Papildus tam būtiska nozīme tiek piešķirta citiem etniskās atgriešanās migrantiem, kuri spēj just līdzi grūtībās, izprast situāciju un dot padomus.

Informanti kā lielāko ieguvumu no migrantu tīkliem norāda palīdzību tādu mājokļu jautājumos, kuri nereti tiek izīrēti tieši migrantu tīklu robežās. Tāpat migrantu tīkli dažādos veidos ir atvieglojuši dzīves uzsākšanu Latvijā, piemēram, veicinājuši sociālo integrāciju, snieguši palīdzību darba atrašanās, dokumentu nokārtošanā, bankas konta atvēršanā u. tml.

Savā brīvajā laikā reti kurš dzied korī, dejo tautas deju kolektīvā vai nodarbojas ar folkloru. Interviju gaitā darba autorei radās jautājums, kādēļ informanti saistībā ar latviešu kultūru vairs nav tik aktīvi kā diasporā?

Pārsteidzošu atbildi sniedza Anna: “Es Kanādā vairāk nodarbojos ar latviešu kultūru, jo man bija sajūta, ka man tas bija jādara, lai pierādītu, ka esmu latviete. [...] Šeit man ir sajūta, ka es dzīvoju Latvijā, runāju latviski, es vienkārši esmu latviete, būdama te.”

Informanti, gūstot pieredzi Latvijā, ir sapratuši, ka šodienas Latvija atšķiras no vecvecāku stāstītā, tādēļ ir vērojamas latviskās identitātes transformācijas. Viņi ir sapratuši, ka Latvija nav tā perfektā zeme, kas pirms pārceļšanās tika iedomāta, un tāpat to, cik mazu ietekmi Latvija kā valsts uz viņiem patiesībā ir atstājusi. Lai gan, integrējoties Latvijā, informantu apziņā ir nostiprinājies viedoklis, ka viņi drīzāk ir ārzemju latvieši, nevis tikai latvieši, interviju gaitā iezīmējās uzskats, ka viņu attiecības ar savu otru identitāti sāk kļūt arvien neskaidrākas. Viņi atzīst, ka šī identitāte tiek izjusta gan kā tuva, gan atsvešināta, tāpēc viņi nejūtas līdz galam piederīgi ne savai dzimtajai valstij, ne Latvijai.

3.4. Vai tā ir atgriešanās?

Lai gan trešās paaudzes pārceļšanās uz savu vecvecāku etnisko dzimteni literatūrā tiek dēvēta par etnisko atgriešanās migrāciju, tomēr informanti, runājot par savu pārceļšanos uz Latviju, bija vienisprātis, ka tā nekādā gadījumā nevar tikt uzskatīta par “atgriešanos”. Tā tiek uzskatīta par “atgriešanos” tikai simboliskā nozīmē, jo atgriežas pie vecvecāku saknēm, bet viņi paši, turpinot savas ģimenes migrācijas ciklu, uz Latviju pārceļas kā uz vienu no Eiropas valstīm.

Secinājumi

Sasaistot iegūtos datus ar iepriekš veiktajos pētījumos konstatētajām “atgriešanās” motīvu tendencēm, ir rastas atbildes uz pētījuma jautājumiem, atklājot etniskās atgriešanās migrācijas motīvus, to ietekmējošos faktorus, kā arī rekonstruēti integrācijas procesi.

Pirmkārt, diasporā lielu ietekmi rada ģimenes migrācijas pieredze un tās iespāids uz brīvā laika pavadīšanu. Otrkārt, galvenie motīvi Latvijā, kas ietekmē “atgriešanos”, ir vēlme iepazīt mūsdienu Latviju; profesionālo un izglītības iespēju meklēšana; etniskās identitātes meklēšana. Jāsecina, ka “atgriešanās” pamatā ir vēlme iegūt atšķirīgu un interesantu pieredzi,

nevis pienākuma izjūta pret ģimeni. Tāpat arī vēlme izmēģināt dzīvot Latvijā šķiet vilinoša, lai saprastu to, kādēļ vecāki viņus ir audzinājuši kā latviešus.

Uzsākot dzīvi Latvijā, daļa informantu bija vīlusies, jo iedomas neatbilda realitātei. Viņi saskārušies ar praktiskas informācijas trūkumu un valodas barjeru, taču kolēģi, studiju biedri u. tml. ir palīdzējuši tās veiksmīgi pārvarēt. Liela nozīme integrācijas procesā ir migrantu tīkliem, caur kuriem atrasts mājoklis un darbs. Lai gan diasporā informanti aktīvi iesaistījās koros un deju kolektīvos, vien neliela daļa to turpina arī Latvijā. Dzīvojot diasporā, ir bijusi nepieciešamība to darīt, lai pierādītu savu latvietību, taču Latvijā viņi jūtas kā latvieši, vien šeit dzīvojot un runājot latviski, tādēļ nav nepieciešams brīvo laiku piepildīt ar šādām aktivitātēm.

Integrācijas procesā informanti ir saskārušies ar Latvijā dzīvojošo latviešu neiecietību pret to, ka vēl netiek izprastas Latvijā pieņemtas normas un likumi. Informanti, dzīvojot Latvijā, ir sapratuši, ka attiecības ar savu otru identitāti kļūst neskaidrākas — viņi jūt, ka varētu neiederēties ne savā dzimtajā valstī, ne Latvijā. Tāpat daļa ir sapratusi, ka Latviju tomēr neizjūt kā savu tēvzemi — par tēvzemi tiek uzskatīta valsts, kurā viņi ir uzauguši.

Būtiski, ka darbā lietotais jēdziens “etniskā atgriešanās migrācija” neatbilst informantu lietotajam. Viņi savu pārcelšanos uz Latviju neuzskata par “atgriešanos”, bet drīzāk piešķir simbolisku nozīmi ar domu, ka atgriežas pie ģimenes saknēm. Suzanna Vesendorfa (*Wessendorf*) uzsver, ka sociālo zinātņu pētnieki ir pievērsuši mazu uzmanību šāda veida migrācijai, tādēļ arī ir sarežģīti atrast vienotu apzīmējumu [*Wessendorf* 2008: 374–375]. Var secināt, ka apzīmējums “atgriešanās” nav piemērojams diasporas trešās paaudzes latviešu pārcelšanās procesam uz Latviju [*Sustenberga* 2018: 55–56].

Izmantotā literatūra

1. Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A & Taylor J. E. (1998). *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of Millenium*. Oxford University Press Canada, p. 17–59.
2. Michida, T. (2016). *Japanese Souls and Brazilian Hearts: an Exploration of the Ethnic Identities and Mental Wellbeing of Japanese Brazilian Return-return*

- Migrants*, (Doctoral dissertation.) Northeastern University (USA), p. 12. Pieejams: <https://repository.library.northeastern.edu/files/neu:cj82ng321/fulltext.pdf> (skatīts 24.01.2020.).
3. Parker-Talwar, J. (2012). Immigrants and “American” Franchises: Experience from the Field. In: *Handbook of Research Methods in Migration*. Vargas-Silva, C. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, p. 531.
 4. Pipere, A. (2011). Intervija. No: Mārtinsone, K. & Pipere, A. (red.). *Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes*. Rīga: RaKa, 169. lpp.
 5. Plakans, A. (2019). *Latviešu trimda pēc Otrā pasaules kara*. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/4556> (skatīts 24.01.2020.).
 6. Smits, E. (1997). *Nacionālā identitāte*. Rīga: AGB, 30. lpp.
 7. Suh, S. C. (2016). *Nostalgic for the Unfamiliar: US-Raised Koreans and the Complexities of ‘Return’*. (Doctoral dissertation.) University of Minnesota (USA), p. 4. Pieejams: [https://conservancy.umn.edu/bitstream/handle/11299/182211/Suh_umn_0130E_17297 .pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://conservancy.umn.edu/bitstream/handle/11299/182211/Suh_umn_0130E_17297.pdf?sequence=1&isAllowed=y) (skatīts 24.01.2020.).
 8. Sustemberga, E. (2018). *Latviešu etniskā atgriešanās migrācija: motīvi un integrācija*. (Bakalaura darbs.) Rīga: LU Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas nodaļa, 17., 55.-56. lpp.
 9. Tsuda, T. (2009). *Diasporic Homecomings: Ethnic Return Migration in Comparative Perspective*, p. 1-44. [Adobe Digital Edition version.] Doi: <https://doi.org/10.1080/15595692.2012.691137>
 10. Vorobjovs, A. (2002). *Sociālā psiholoģija. Teorētiskie pamati*. Pieejams: <http://buzzhairs.blogspot.com/2012/04/sociala-psihologija-9.html> (skatīts 24.01.2020.).
 11. Wessendorf, S. (2008). *Local Attachments and Transnational Everyday Lives: Second Generation Italians in Switzerland*, p. 374-375. [Adobe Digital Edition version.] Doi: <https://doi.org/10.1111/j.1471-0374.2010.00293.x>